

Herdon István¹: Az ellenértékben történő megállapodás hiányának jogkövetkezménye a munkajogban²

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, V. évfolyam, jogász szak

Kulcsszavak: *nemlétező megállapodás, munkajog, ellenérték kikötésének elmaradása, jogdogmatikai, munkaszerződés, munkaviszonyhoz kapcsolódó megállapodások*

1. Bevezetés

A létre nem jött megállapodások dilemmái nem képezik részét az általános szakirodalmi diskurzusnak. Addig, amíg e hiányosságtól a magánjogban bizonyos indokokból kifolyólag el lehet tekinteni, addig a munkajogban nagyon is szükség volna arra, hogy ez a kérdéskör is napirendre kerüljön. Megállapítható, hogy amíg a polgári jogban az érvénytelen és nemlétező szerződések jogkövetkezményei között nincsen szignifikáns különbség, addig ez a munkajogban már nem igaz ilyen egyértelműen.³ Habár a jelen tanulmány nem korlátozódik le pusztán arra, hogy a létre nem jött és az érvénytelen megállapodásokat összevesse, a kutatómunka indokoltságát éppen a vélelmezett eltérő jogkövetkezmények adják. Vélelmezett, hiszen amíg az érvénytelenség jogkövetkezményei a jogszabályból kitűnnek, addig a létre nem jött megállapodások esetén egyfajta bizonytalan helyzetről beszélhetünk. Meglátásom szerint ugyanis nem lehet olyan analógiát felállítani, miszerint a magánjogból kiindulva a munkajogban is hasonlóknak kell lennie a nemlétező és az érvénytelen kontraktusok jogkövetkezményeinek. Ugyanis a munkajogi érvénytelenség jogkövetkezményei olyanok, amelyek nem a dogmatikából, hanem a jogpolitikai célkitűzésekből vezethetők le, így a létre nem jött megállapodások esetén hasonló eredménynek csak a jogalkotó kifejezett rendelkezése esetén volna helye. A jelen tanulmányban a - munkajoghoz köthető - nemlétező megállapodások fogalmi aspektusait vizsgálom, oly módon, hogy számba veszem az e megállapodások létrehozásához szükséges feltételeket, azok közül különösen az ellenértéket. A

¹ V. évfolyamos joghallgató, tanszéki demonstrátor és koordinátor, Környezetjogi és Munkajogi Tanszék, istvan.herdon@gmail.com

munkajogi megállapodásokat ugyanis egytől egyig a visszterhesség jellemzi, ezért az ilyen kontraktuális jogügyletek létrehozásához a szakirodalom is túlnyomórészt elengedhetetlennek tartja az ellenértékben történő megállapodást. Ez természetesen megállapodási formánként eltérő jellemzőkkel bír. Munkaszerződés esetén alapbérről, versenytilalmi megállapodás esetén ellenértékről, amíg tanulmányi szerződés kapcsán támogatásról beszélhetünk. E fogalmak részletes dogmatikai vizsgálatát viszont a jelen tanulmány nem vállalja, így kizárólag a szerződések létrehozásának kérdéskörével összefüggésben kerülnek elemzésre.

2. A nemlétező szerződések jogi minősítése

Elvonatkoztatva a nemlétezőség jogfilozófiai megközelítéseitől, le kell szögezni, hogy a nemlétező szerződés csak a kontraktuális szférában nem nyer jogi értékelést. Ugyanakkor a szerződések körén kívül létezik, így komoly jelentőség tulajdonítható neki.⁴

Részben igazat adva azoknak, akik kételkednek a nemlétező szerződések jogi kategóriájában – egyetértve SIKLÓSIval⁵ – rögzítendő, hogy nemlétező jogügylet valóban nincsen, viszont az ilyenek vizsgálata azért fontos, mert maga az ügyletre vezető magatartás olyan mértékben hiányos, hogy az még a jogügylet érvényességének kérdése körében sem vizsgálható. A nemlétező szerződés esetén valójában „nemlétező vezető cselekménnyről van szó”⁶, amely megítélése éppen azért nehéz, mert nem alkalmazhatók az érvénytelen szerződés jogkövetkezményei sem, hiszen azok már egy létező kontratust feltételeznek. KISS szerint⁷ a nemlétező szerződés a kontraktuális téren kívül érzékelhető.

Ha az ajánlatot és az elfogadó nyilatkozatot vizsgáljuk, megállapítható, hogy a szerződés akkor jön létre, ha a felek ajánlata és az erre vonatkozó elfogadás ugyanarra irányul.⁸

2.1. A nemlétező szerződések elméleti megközelítése

Ha áttekintjük a témában rendelkezésre álló szakirodalmat, észrevehető, hogy szinte kivétel nélkül mellőzik a szerződések létrejöttének témakörét. Ugyanakkor az utóbbi időben megjelenő források – álláspontom szerint helyesen - már fontosnak tartják azt, hogy megjelenjen a

⁴ SIKLÓSI Iván: *A nemlétező szerződések problémája a római jogban és a modern jogokban*. Szeged, Acta Universitatis Szegediensis: Acta Juridica et Politica, Tomus LXVII. Fasc. 19., 2005. 4. o.

⁵ SIKLÓSI(2005): i. m. 10. o.

⁶ SIKLÓSI(2005): i. m. 10. o.

⁷ KISS(2020): i. m. 118. o.

⁸ SIKLÓSI(2005): i. m. 5. o.

szerződés létrejöttének a kérdése, így a következőkben eme tudományos nézetek alapján elemzem a létező és nemlétező szerződéseket.

2.1.1. A létre nem jött és az érvénytelen szerződések szakirodalmi elhatárolása

Nem létezik – tehát nem jött létre – az a szerződés, amely kapcsán a felek nem állapodtak meg a lényeges tartalmi elemekben.⁹ Nemlétező az a szerződés is a szakirodalom szerint, amelynek a tartalma nem állapítható meg. SIKLÓSI ezt azzal egészíti ki, hogy a külső tényállás hiányánál elegendő a lényeges tartalom megállapíthatatlansága ahhoz, hogy nemlétező szerződéssel állunk szemben.¹⁰

A létező szerződéseken belül beszélhetünk érvénytelen és érvényes megállapodásokról. Így ahhoz, hogy az érvénytelenség kérdése érdemben vizsgálható legyen, szükséges a jogügylet külső látszata, amely előfeltételként megteremti a létező jogügyletet. Az érvényes jognyilatkozat azt jelenti, hogy az adott jogi aktus alkalmas a célzott joghatás kiváltására. Az érvénytelen jognyilatkozat pedig azért nem alkalmas a célzott joghatás kiváltására, mert nem felel meg a jog által megkövetelt valamilyen feltételnek. Az érvénytelen jognyilatkozatokon belül beszélhetünk semmis és megtámadható jognyilatkozatokról. Az előbbi feltétlenül érvénytelen, amíg az utóbbi feltételes érvénytelenség, amely akkor következik be, ha azt sikeresen megtámadják.¹¹

2.1.2. A szerződés fogalmának jelentősége a nemlétezés aspektusából

A szerződés – vagy az Mt. szerinti megállapodás – jogintézménye kapcsán álláspontom szerint rendkívül fontos, hogy annak törvényi fogalmán ne terjeszkedjen túl a jogalkotó és a szakirodalom se. Ugyanis a szerződés fogalmához hozzáadott többletelem összemoshatja a nemlétező és az érvénytelen szerződést. Ahogyan rögzítettem, ennek a megkülönböztetésnek a klasszikus magánjogban előfordulhat, hogy nincs túl nagy szerepe, ez viszont a munkajogban jelentős problémákat vethet fel. Ilyen hibás megfogalmazás szerint például¹² a szerződés „két személy joghatás kiváltását célzó, arra alkalmas jognyilatkozata”. Túl azon, hogy a szerződés nem csak két fél között jöhet létre, a Ptk. – illetve az Mt. – sem írja elő, hogy a jognyilatkozatnak a joghatás kiváltására alkalmasnak kell lennie. Valóban igaz, hogy végső soron egy érvényes

⁹ DUDÁS Katalin - HORVÁTH István - HŐS Nikolett - KÁRTYÁS Gábor - KULISITY Mária - KUN Attila - PETROVICS Zoltán - HUNGLER Sára - RÁCZ Réka (szerk.: GYULAVÁRI Tamás): *Munkajog*. Budapest, ELTE, 2019., 103. o.

¹⁰ SIKLÓSI(2005): i. m. 5. o.

¹¹ GYULAVÁRI Tamás(szerk.)(2019): i. m. 103. o.

¹² VEREBICS János: *Kötelmek, szerződések joga az új Ptk.-ban*. Budapest, HVG-ORAC, 2014., 14. o.

kontraktushoz ez szükségeltetik, viszont a szerződés törvényi megfogalmazása nem érvényességre, hanem a kontraktusnak mindössze a létrehozására irányul. A következőkben a munkajogi megállapodások létrejöttével foglalkozom.

3. Megállapodások a munkajogban

Meglátásom szerint elsődlegesen a munkaszerződés létrejöttének feltételeit kell vizsgálni a szakirodalom által sem vitatott kötelező tartalmi elemek tükrében. A munkaszerződés nemlétezésének vizsgálatát követően a következő jelentős, egy tartalmi egység alatt tárgyalandó szerződések a versenytildalmi megállapodás és a tanulmányi szerződés. Ezen túlmenően a jelen írásban a terjedelmi korlátok miatt további, általam is példaként nevesített megállapodások létre nem jöttének bemutatására nem vállalkozom. Úgy vélem, hogy azokra nézve a munkaszerződés és a munkaviszonyhoz kapcsolódó megállapodások kapcsán leírtak megfelelően irányadók.

3.1. A legtipikusabb eset: a munkaszerződés létre nem jöttének példája

3.1.1. Ha nincs alaphér, nincs munkaszerződés

KÁRTYÁS Gábor szavai¹³ rendkívül találóak akkor, amikor a munka díjazásával kapcsolatos értekezését úgy kezdi: „nincs munkaviszony ellenérték nélkül”.

Ugyanakkor kérdéses, hogy mi történik abban az esetben, ha a felek teljes egészében mellőzik az ellenértékről való megállapodást. A kérdésre azért nehéz a válasz, mivel amint arra KÁRTYÁS Gábor rámutat, a Ptk. – Mt. által alkalmazni rendelt – 6:63. §-a értelmében ilyenkor a teljesítési helynek megfelelő piacon a teljesítési időben kialakult középárat kell megfizetni.¹⁴ Azt a dilemmát, amely a munkaviszonynak – mint tartós jogviszonynak – a teljesítésére vonatkozik, nem részletezem, viszont emiatt fontos, hogy ez az érvelés bizonyos tekintetben vitatható lehet. Így nem értek egyet PETROVICS Zoltánnal,¹⁵ amikor a joggyakorlat áttörő erejére hivatkozik e kérdést illetően. Igaz, hogy az általa hivatkozott döntés¹⁶ ilyen tartalmú, amely rögzíti azt, hogy ha a munkavállaló ténylegesen munkába lépett, alaphérben történő megállapodás hiányában kiindulásként figyelembe lehet venni a munkavállaló szakismeretét és a hasonló munkakört betöltő munkavállalók díjazását ahhoz, hogy a bíróság a munkavállaló alaphérét megállapítsa. Ezt az álláspontot ugyanakkor dogmatikai megfontolások miatt elutasítom az alábbiak miatt.

¹³ KÁRTYÁS Gábor: *A munka díjazása*. Budapest, Wolters Kluwer, 2015., 11. o.

¹⁴ Uo. 12. o.

¹⁵ PETROVICS Zoltán: *A munka díjazása*. In: KISS György: *Munkajog*. Budapest, Dialóg Campus, 2020. 238. o.

¹⁶ Legfelsőbb Bíróság Mfv.II.10.847/1998.

Meggyőződésem, hogy ha a felek nem állapodnak meg ellenértékben – azaz a munkaszerződés kötelező tartalmi elemében nincs konszenzus –, fogalmilag éppen egy nemlétező szerződésről beszélhetünk. Helyesebben nemlétező munkaszerződésről, hiszen a polgári jog szabályai szerint a feleknek lehetősége van olyan munkavégzésre vagy eredmény megvalósítására vonatkozó szerződést kötni, amely ingyenes.¹⁷ PETROVICS Zoltán emellett megjegyzi, hogy a bíróság ezen gyakorlata összhangban van a Ptk. – Mt.-re nézve is alkalmazható – 6:63. § (3) bekezdésében leírtakkal. Ennek értelmében, ha a szerződés létrejött, de a felek az ellenszolgáltatás mértékét nem határozták meg egyértelműen, vagy ellenszolgáltatásként piaci árat kötöttek ki, a teljesítési helynek megfelelő piacon a teljesítési időben kialakult középárat kell megfizetni.

A fenti dogmatikai megfontolásaimon túl további probléma is felmerül e rendelkezés munkajogban történő alkalmazásával kapcsolatosan. Ki kell emelni, hogy amíg a munkajogban szinte kizárólag visszterhes megállapodási formák vannak jelen, addig a polgári jogban – amely kontextusban e Ptk.-beli szabály elhelyezkedik – ingyenes jogügyletek is előfordulnak. Az ingyenes – ellenérték nélküli – szerződések sajátossága az, hogy ellenszolgáltatás nélkül (is) létrejönnek. Márpedig a hivatkozott jogszabályhelyet csak létrejött szerződések kapcsán lehet alkalmazni, amely feltétel nem teljesül, ha a felek a munkaszerződés vonatkozásában nem állapodnak meg az alapbérben.¹⁸ A magánjogi joggyakorlati példák is ezt támasztják alá, miszerint a megbízási szerződésnek nem lényeges tartalmi eleme a megbízási díj – tekintettel annak ingyenes alakzatára –, így ennek hiányában is létrejön szerződés, de a visszterhesség vélelme érvényesül a kifejezett ingyenességet előíró rendelkezés hiányában.¹⁹ Ezzel szemben viszont az olyan adásvételi szerződés, amelyben vételár feltüntetése nem szerepel, ingyenes alakzat hiányában nem érvénytelen, hanem létre sem jön.²⁰

E szabály tehát leginkább a Ptk. szerződési alapelveként jelenlévő visszterhesség vélelmét²¹ igyekszik biztosítani.

¹⁷ KÁRTYÁS: i. m. 13. o.

¹⁸ HORVÁTH István: *Kettős látás. A módosuló Mt. és az új Ptk. munkajogot is érintő szabályai*. 3. rész. HR & Munkajog, 2014/3., 12. o.

¹⁹ BH 2001.387.

²⁰ BH 2003.409.

²¹ Ptk. 6:61. §

A PETROVICS Zoltán által hivatkozott kommentáriródalom²² valóban alkalmazhatónak véli a Ptk. 6:63. § (3) bekezdése szerinti szabályt, ugyanakkor oly módon, hogy tévesen értelmezi a nemlétező megállapodások jogkövetkezményeit. Ennek értelmében elsődlegesen a kommentár szerzői rögzítik, hogy az alaphárben történő megállapodás hiánya létre nem jött munkaszerződést eredményez. Itt közvetlenül nem is rendelik alkalmazni a Ptk. fent idézett rendelkezését. Ugyanakkor az alaphárben történő konszenzus elmaradása miatti nemlétező szerződésre már az Mt. 29. §-a szerinti érvénytelenségi szabályokat rendelik alkalmazni, és ezzel összefüggésben hívják fel a Ptk. 6:63. § (3) bekezdését. Egyetértek azzal, hogy az érvénytelenség jogkövetkezményeinek alkalmazása során – például nem megfelelő, a kötelező legkisebb munkabért el nem érő ellenértékben történő megállapodás esetén – e rendelkezés felhívható, ugyanakkor egy kizárólag visszaterhes szerződés esetén az ellenértékben való konszenzus hiánya nemlétező szerződést eredményez, és ennek a jogkövetkezményeit a létre nem jött szerződés jogkövetkezményei, nem pedig az érvénytelenség rendelkezései alapján kell megítélni.

3.2. A munkaviszonyhoz kapcsolódó megállapodások létre nem jötte

Az individuális munkajogban meg kell említeni még a munkaviszonyhoz kapcsolódó megállapodásokat is.²³ A munkaviszonyhoz kapcsolódó megállapodások azok a szerződések, amelyekből a munkaszerződés létrehozásának kérdéskörénél gyakrabban jönnek létre vitás helyzetek. A tanulmányi szerződés és a versenytilalmi megállapodás olyan kontraktusok, amelyek a munkavállaló szabadságát jellemzően közvetve vagy közvetlenül valamilyen mértékben korlátozzák az új munkaviszony létesítésében.

Megfigyelve ezen szerződések Mt.-beli szabályanyagát, látható, hogy a jogalkotó nem mindig olyan explicit és világos, mint adott esetben a munkaszerződés létrehozása körében. Látható, hogy e megállapodási formák visszaterhesek. Ugyanakkor az ellenszolgáltatás mindkét irányban némi bizonytalanságot hordoz.

A versenytilalmi megállapodás megítélésekor az eset összes körülményét vizsgálni kell. SIKLÓSI Iván²⁴ nyomán így, ha a részletek tekintetében nem történik megállapodás, a szerződés

²² BANKÓ Zoltán - BERKE Gyula - KISS György - SZŐKE Gergely László: *Nagykommentár a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvényhez*. Budapest, Wolters Kluwer, 2019., Az Mt. 136. §-ához fűzött magyarázat.

²³ Jelen írásban a terjedelmi korlátokra tekintettel a kollektív munkajogban jelenlévő kontraktuális jogügyletekkel nem foglalkozom.

²⁴ SIKLÓSI: i. m. 21. o.

tartalmának megállapíthatósága hiányában az adott jogügyletet létre nem jöttek kell tekinteni. Ugyanis bár a külső tényállás kétségekívül megvalósul az Mt. szerint annak lefektetésével, hogy a munkavállaló nem tanúsíthat olyan magatartást, amellyel munkáltatója jogos gazdasági érdekét sértené vagy veszélyeztetné, ezt nem tartom elegendőnek a szerződés tartalmának megállapításához. Márpedig a nem megállapítható tartalom nemlétező szerződést eredményez. Szemben LŐRINCZ György álláspontjával²⁵ úgy vélem, hogy ha a felek egyáltalán nem állapodnak meg ellenértékben, úgy a megállapodás létre nem jöttét kell megállapítani. Szemben az előbbiekkel, amikor viszont valamilyen kikötés terjedelme megállapítható, de nem megfelelő például az ellenérték vagy a korlátozás tartama, akkor az már az érvénytelenség tárgykörébe tartozik.²⁶

Konklúzió

A jelen tanulmányból egyértelműen látható, hogy megalapozott a tudományos vita a körül, hogy mi legyen a (jog)következménye egy olyan, egyébként vélelmezhetően szerződés létrehozására irányuló magatartáseggyüttesnek, amely viszont figyelmen kívül hagyja az ellenértékben történő megállapodás kérdését. Álláspontom szerint dogmatikai úton levette a helyzet egyértelmű lehet, hiszen e szerződéses tartalom kapcsán disszenzus van a felek között. Nem szabad ugyanakkor elhanyagolni annak a ténynek a figyelembevételét, hogy itt egy munkajogi jogintézmény léte, sok esetben pedig maga a munkaviszony létrejötte a tét, hiszen a munkaviszony kizárólagos jogalapja a munkaszerződés. Ugyanakkor ezen megfontolások figyelembevételével is úgy vélem, hogy alapvetően itt a magánjogi gyökerekhez szükséges visszanyúlni, hiszen a munkajog különálló szabályozást a létre nem jött megállapodásokra nézve nem alakított ki, illetve egy létre nem jött munkaszerződésnél magának a munkajog jogágiságának alkalmazhatóságával összefüggésben is nyomós kétely merülhet fel.²⁷ Végezetül tömören megfogalmazható az az átfogó észrevétel, hogy a nemlétező „munkajogi” megállapodások – szemben a munkajogi érvénytelenséggel – nem igazán a munkavállalói jogvédelmet előmozdító jogintézmény.

²⁵ LŐRINCZ György: *A versenytalalmi megállapodás érvénytelenségének jogkövetkezményei*. In: BANKÓ Zoltán – BERKE Gyula – TÁLNÉ MOLNÁR Erika (szerk.): *Quid Juris? Ünnepi kötet a Munkaügyi Bírák Országos Egyesülete megalakulásának 20. évfordulójára*. Kúria, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Munkaügyi Bírák Országos Egyesülete, Budapest-Pécs, 2018. 273. o.

²⁶ PRUGBERGER Tamás – ZACCARIA Márton Leó: *A versenytalalmi megállapodás elméleti és gyakorlati problémái*. Jogtudomány Közlöny, 2015/5., 249. o.

²⁷ Erre enged következtetni a következő írás is. Lásd: ZACCARIA Márton Leó: *Szerződési feltételek, szerződési autonómia és egyenlő díjazás a munkaviszonyban*. In: HAJNAL Zsolt (szerk.): *A fogyasztóvédelmi jogról másképpen: Előképek, közjogi és munkajogi vetületek*. Debrecen, Főnix Média, 2019., 169–170. o.

Abstract

The topic of non-existent contracts is not generally well-known in the field of employment law. Although the Hungarian Labour Code deals with the legal institute of invalidity and sets the legal consequence of that, there is no provision under the Hungarian employment law, which handles the legal consequence of the non-existent agreements in the field of employment law. About the invalidity of a contract, the Hungarian Labour Code says that an invalid agreement shall be treated as if it existed under a valid agreement.

As there are no additional rules about the non-existent agreements, logically this may overlap with the lack of the circumstances which are indispensable entering into a contract. As in the agreement of employment law, the consensus in the consideration is mandatory, in my opinion, the parties cannot enter into a contractual relationship without consideration.

In conclusion, I highlighted that dogmatically if there is no consensus in the consideration between the parties, these circumstances lead to the non-existence of the contracts.

Although the definition of the non-existent contract may be set with the lack of the circumstances which are necessary to create a contract, the dilemmas of the legal consequences are more difficult questions.

Finally, I am convinced that these legal consequences meet the rules of private law dogmatically because I think that the provisions of the Hungarian Civil Code would be applicable here, especially the rules of unjust enrichment (Section 6:579. §). I admit the division and borderline between the private law and employment law but, I ascertained that at the non-existent contracts the provisions of the employment law are not applicable here, therefore the Hungarian Labour Code is irrelevant here, whatever it says.

Forrás- és irodalomjegyzék

1. BANKÓ Zoltán - BERKE Gyula - KISS György - SZŐKE Gergely László: *Nagykommentár a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvényhez*. Budapest, Wolters Kluwer, 2019.
2. DUDÁS Katalin - HORVÁTH István - HŐS Nikolett - KÁRTYÁS Gábor - KULISITY Mária - KUN Attila - PETROVICS Zoltán - HUNGLER Sára - RÁCZ Réka (szerk.: GYULAVÁRI Tamás): *Munkajog*. Budapest, ELTE, 2019.
3. HORVÁTH István: *Kettős látás. A módosuló Mt. és az új Ptk. munkajogot is érintő szabályai*. 3. rész. HR & Munkajog, 2014/3.
4. KÁRTYÁS Gábor: *A munka díjazása*. Budapest, Wolters Kluwer, 2015.

5. LŐRINCZ György: *A versenytildalmi megállapodás érvénytelenségének jogkövetkezményei*. In: BANKÓ Zoltán – BERKE Gyula – TÁLNÉ MOLNÁR Erika (szerk.): Quid Juris? Ünnepi kötet a Munkaügyi Bírák Országos Egyesülete megalakulásának 20. évfordulójára. Kúria, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Munkaügyi Bírák Országos Egyesülete, Budapest-Pécs, 2018.
6. NÁDAS György – RAB Henriett – SIPKA Péter – ZACCARIA Márton Leó: *A Munka Törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény kommentárja a munkajogi kódexek összehasonlító táblázatával*. Budapest, Opten, 2016.
7. PETROVICS Zoltán: *A munka díjazása*. In: KISS György: *Munkajog*. Budapest, Dialóg Campus, 2020.
8. PRUGBERGER Tamás – ZACCARIA Márton Leó: *A versenytildalmi megállapodás elméleti és gyakorlati problémái*. Jogtudomány Közlöny, 2015/5.
9. SIKLÓSI Iván: *A nemlétező szerződések problémája a római jogban és a modern jogokban*. Szeged, Acta Universitatis Szegediensis: Acta Juridica et Politica, Tomus LXVII. Fasc. 19., 2005.
10. VEREBICS János: *Kötelmek, szerződések joga az új Ptk.-ban*. Budapest, HVG-ORAC, 2014.
11. ZACCARIA Márton Leó: *Szerződési feltételek, szerződési autonómia és egyenlő díjazás a munkaviszonyban*. In: HAJNAL Zsolt (szerk.): *A fogyasztóvédelmi jogról másképpen: Előképek, közjogi és munkajogi vetületek*. Debrecen, Főnix Média, 2019.